

ОРГАНІЗАЦІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОЕКТІВ НА ПРОМИСЛОВОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

ORGANIZING THE INTRODUCTION OF ENVIRONMENTAL PROJECTS AT THE INDUSTRIAL ENTERPRISE

УДК 658.5

<https://doi.org/10.32843/infrastructure34-28>

Синиціна Ю.П.

к.т.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Національна металургійна академія
України

Дунайчук С.М.

к.т.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту
Національна металургійна академія
України

Чабанова М.О.

студентка
Національна металургійна академія
України

У статті розглянуто проблему впровадження систем екологічного менеджменту на промислових підприємствах. Проведено аналіз етапів впровадження систем екологічного менеджменту. Визначено основні шляхи залучення коштів, які дадуть змогу реалізувати проекти, спрямовані на усунення перешкод на шляху впровадження таких систем. Запропоновано майбутній прогноз можливих фінансових результатів. Під час дослідження використано такі методи дослідження, як загальнонауковий (синтез, аналіз та порівняння наукової літератури для теоретичного підґрунтя дослідження), статистичний (для характеристики певних статистичних даних дослідження), графічний (для побудови графіків в роботі), табличний (для створення таблиць в роботі). Впровадження системи екологічного менеджменту зменшить витрати на ліквідацію шкоди навколишньому середовищу, забезпечить тривале виживання підприємства внаслідок формування «зеленого» іміджу, що загалом виправдовує витрати, які підприємства можуть понести у зв'язку зі впровадженням таких систем.

Ключові слова: екологічний менеджмент, система, фінансування, ефективність, сертифікація.

В статті рассмотрена проблема внедрения систем экологического менеджмента на промышленных предприятиях. Проведен анализ этапов внедрения систем экологического менеджмента. Определены основные пути привлечения средств, которые позволят реализовать проекты, направленные на устранение препятствий на пути внедрения таких систем. Предложен будущий прогноз возможных финансовых результатов. При исследовании использованы такие методы исследования, как общенаучный (синтез, анализ и сравнение научной литературы для теоретического основания исследования), статистический (для характеристики определенных статистических данных исследования), графический (для построения графиков в работе), табличный (для создания таблиц в работе). Внедрение системы экологического менеджмента уменьшит затраты на ликвидацию вреда окружающей среде, обеспечит длительное выживание предприятия вследствие формирования «зеленого» имиджа, что в целом оправдывает расходы, которые предприятия могут понести в связи с внедрением таких систем.

Ключевые слова: экологический менеджмент, система, финансирование, эффективность, сертификация.

The article examines the problem of introducing environmental management systems in the industry. The purpose of this article is to scientifically substantiate the need to introduce an environmental management system at industrial enterprises and to analyze the stages of implementation of such systems, as well as to develop measures to improve the state of the environmental management systems of the enterprise. The main ways of raising funds are determined, which will allow implementation of projects aimed at eliminating obstacles to the introduction of such systems. Future forecast of possible financial results is proposed. In the course of the study, the following research methods were used: general science (synthesis, analysis and comparison of scientific literature for the theoretical basis of the research), statistical (for the characterization of certain statistical data of the study), graphical (for drawing graphs in work), tabular (for creating tables in work). This problem is important because the implementation of the environmental management system will enable enterprises to reduce the costs of eliminating environmental damage, ensure long-term survival of the company because of the formation of a «green» image and other, which in general justifies the costs that enterprises may incur due to the introduction of such systems. The significant relevance of this topic, both for individual countries and for society as a whole, provides significant potential for further research on the possible ways of introducing environmental management systems at industrial enterprises, taking into account the instability of the economic situation in Ukraine. Effective systems of environmental management at domestic enterprises will save raw materials and energy resources significantly, reduce environmental payments and penalties. Implementation of the environmental management system will also allow the company to gain significant competitive advantages in the market by improving its image, improving cost management, expanding access to foreign markets, and more. This approach will improve the quality of the environment in our country and ensure the competitiveness of products in foreign markets.

Key words: ecological management, system, financing, efficiency, certification.

Постановка проблеми. Моделі організації природокористування та управління ним, які діють сьогодні в Україні, не забезпечують узгодженості економічних та природоохоронних цілей, через що виникає необхідність застосування нових підходів до вирішення екологічних проблем. У зв'язку з цим виникла необхідність впровадження ефективних систем екологічного менеджменту як більш прогресивної моделі організації управління природокористуванням у ринкових умовах [1, с. 47].

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблема співіснування економіки та екології довгий час не була актуальною. Вчені зіткнулися з необхідністю вирішення цього питання лише у зв'язку зі значним погіршенням стану навколиш-

нього середовища в усьому світі. На підставі цього присутній очевидний дефіцит наукових досліджень з цього питання як в прикладному, теоретичному аспекті так і в методологічному аспекті. Вагомий внесок у дослідження теоретичних та практичних аспектів екологічного менеджменту зробили О. Балацький [2, с. 138], Є. Борщук, Г. Білявський, Л. Бобровський, В. Бурлаков [3], В. Кожушко, В. Лук'янихін, О. Маслюковська [4], О. Михайлюк, В. Семенов, Л. Федулова та інші вчені. Екологічним основам економіки, управлінню нею та ефективному функціонуванню присвячені дослідження провідних вітчизняних учених, таких як Є. Борщук, В. Загорський. Як стверджує Є. Борщук, сьогодні системи стимулів, які мотивують впровадження

екоменеджменту в Україні та за кордоном, дещо різняться. «Для Заходу – це усвідомлене бажання поліпшити свій імідж та увійти до числа лідерів на ринку; для України – прагнення підприємства отримати в законодавчому порядку систему пільг (в оподаткуванні, кредитуванні, соціальних програмах)» [5, с. 138]. Це свідчить про низький рівень екоосвідомості товаровиробників, що знижує їх імідж та конкурентоспроможність на світовому ринку.

Постановка завдання. Мета статті полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні організації впровадження екологічних проектів в рамках системи екологічного менеджменту на промислових підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система екологічного менеджменту є тим результативним та ефективним інструментом, який дає змогу підприємствам, що її впровадили, досягти високого ступеня довіри та стійкої прихильності споживачів і партнерів з бізнесу [6, с. 212]. Екологічне вдосконалення є конкурентною перевагою, якої можна легко досягти шляхом створення на підприємстві дієвої системи екологічного менеджменту, проведення екологічного аудиту або отримання сертифікату ISO 14000 з подальшим дотриманням екологічних вимог у своїй виробничо-господарській діяльності [7, с. 440].

ПрАТ «Дубномолоко» – це сучасне підприємство, яке займається переробкою молока та виробництвом сиру. Воно входить в українську фінансово-промислову групу «Континіум». Нині підприємство «Дубномолоко» випускає тверді й плавлені сири під торговою маркою «Комо. Також підприємство реалізує сироватку та інші види продукції, що виникають під час промислового оброблення молока та інших молочних продуктів. Ана-

ліз екологічної ситуації у ПрАТ «Дубномолоко» проводили з використанням методу екологічного SWOT-аналізу (табл. 1).

До сильних сторін ПрАТ «Дубномолоко» можна віднести те, що підприємство виробляє харчову продукцію екологічно прийнятними методами, використовуючи сучасне обладнання та нові технології вироблення молокової продукції. На користь підприємства свідчать також наявність у вищого керівництва екоосвідомості, організація орієнтується на «екологічно дружнє» виробництво. Також треба зазначити, що підприємство вирізняється не просто розумінням наявної проблеми, але й наявністю необхідних документів, планів та проектів для її вирішення. З огляду на те, що загалом працівниками підприємства «Дубномолоко» є місцеві мешканці м. Дубно, можна говорити про готовність персоналу до дотримання й виконання регламентів та обов'язкових вимог, бо екологічна ситуація в місті безпосередньо стосується їх також. Слабкими сторонами підприємства є відсутність задовільних очисних споруд за великої кількості відходів та недостатньо стабільний фінансовий стан підприємства, що не дає можливості вирішити цю проблему власними зусиллями. До можливостей можна віднести розроблення та впровадження екологічно безпечної продукції, що може дати змогу підприємству навіть вийти на нові ринки. Також можна стверджувати, що завдяки свідомому підходу до наявних проблем підприємство формує «зелений» імідж, а це означає забезпечення тривалого виживання компанії. Щодо зовнішнього ринку, то сертифікат по ISO 14001 змінює позиції підприємства. Очевидно, що споживачі виберуть продукцію та послуги, що мають підтверджені та надійні природоохоронні показники про-

Таблиця 1

Екологічний SWOT-аналіз підприємства

Сильні сторони	Слабкі сторони
1) Екологічно прийнятні процеси та продукція; 2) готовність персоналу до дотримання регламентів та обов'язкових вимог; 3) сучасне обладнання; 4) наявність екоосвідомості, орієнтація організації на «екологічно дружнє» виробництво; 5) розуміння проблеми, наявність необхідних документів, планів, проектів для її вирішення; 6) значний потенціал науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт для «зелених» продуктів та технологій.	1) Велика кількість відходів за відсутності задовільних очисних споруд; 2) нестача коштів на реалізацію проекту; 3) несприятливий фінансовий стан організації; 4) великі штрафні санкції.
Можливості	Загрози
1) Розроблення та впровадження екологічно безпечної виробництва; 2) забезпечення тривалого виживання компанії внаслідок формування «зеленого» іміджу; 3) проходження сертифікації як отримання своєрідного підтвердження відповідності підприємства вимогам європейського ринку; 4) вихід на нові ринки збуту.	1) Необхідність у додаткових інвестиціях внаслідок суворіших екологічних стандартів; 2) можливість отримання негативного іміджу «забруднювача» у зв'язку з великими викидами; 3) загроза виживанню компанії у середньостроковій перспективі; 4) захват конкурентами ринкових секторів «зеленої» продукції.

тягом усього життєвого циклу. Привабливість компанії залежить також від її іміджу у сфері охорони навколишнього середовища, потенціалу в галузі систем екологічного менеджменту. Банки та інвестори почали віддавати належне підприємствам, що мають високі показники природоохоронної діяльності. Усі великі транснаціональні компанії на міжнародних фондових біржах уже сьогодні піддаються перевіркам, метою яких є вивчення природоохоронних показників їх діяльності. Незабаром такі перевірки стануть реальністю як для дрібних, так і для середніх компаній в Україні, тому впровадження систем екологічного менеджменту є інвестицією в довгострокову життєздатність організації. Загрозами є необхідність у додаткових інвестиціях унаслідок суворіших екологічних стандартів.

Підприємство не може самостійно забезпечити себе потрібним обладнанням для утилізації стоків, а це означає, що воно постійно ліквідує шкоду, яку наносить навколишньому середовищу. Сума зобов'язань зростає, і у якийсь момент підприємство не зможе функціонувати під таким тиском. Крім того, існує досить велика можливість найближчим часом отримати негативний імідж «забруднювача», що може привести до зменшення обсягів реалізації продукції, погіршення мотивації працівників, появи негативної реклами тощо. У нашому випадку екологічний SWOT-аналіз виділяє головну слабку сторону підприємства, а саме серйозну проблему невідповідності очисних споруд наявним обсягам промислових викидів, що не дає змогу в повному обсязі завершити все етапи впровадження системи екологічного менеджменту на підприємстві.

До основних етапів впровадження системи екологічного менеджменту належать діагностика

й дослідження; підготовка та організація; розроблення та впровадження; проведення перевірок та коригувальних дій; підготовка та сертифікація. В роботі проведено аналіз етапів впровадження системи екологічного менеджменту на підприємстві методом експертних оцінок (шкала оцінки від 0 до 100, де 0 – погано, а 100 – дуже добре) (табл. 2). Експертами виступали три представники національного органу стандартизації (Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості»), головний інженер та заступник з фінансових питань ПрАТ «Дубномолоко».

За результатами експертного оцінювання виявлено, що найнижчу оцінку одержала група функцій «Підготовка і сертифікація», а саме оцінку 5. Отже, за підсумками експертного оцінювання підприємство не зможе пройти зовнішній передсертифікаційний аудит системи екологічного менеджменту та подати заявку на отримання сертифікату, бо екологічна ситуація на підприємстві не відповідає екологічним нормам.

Це означає, що необхідно провести реконструкцію очисних споруд міста Дубно, внаслідок чого підприємство вирішить свою проблему очистки виробничих стоків та вирветься з кола постійних штрафів щодо завдання шкоди довкіллю.

У світовій практиці є декілька джерел фінансування «зелених» проектів, а саме кошти міжнародних організацій, загальнодержавні програми, місцеві програми, спеціалізовані інвестиційні фонди, приватні інвестори, банківська система. В рамках програми ООН, присвяченій охороні навколишнього середовища, існує Глобальний екологічний фонд, який надає гранти на екологічні програми.

Таблиця 2

Результати оцінювання етапів системи екологічного менеджменту

Етап	Заходи	Середня оцінка експертів
1	Виявлення екологічних аспектів діяльності підприємства та визначення законодавчих природоохоронних вимог, що застосовуються до конкретного підприємства.	15
2	Розроблення задекларованих принципів та зобов'язань щодо екоаспектів діяльності підприємства, а саме екологічної політики, яка забезпечить основу для встановлення екологічних цілей та завдань. Введення структури адміністративного екологічного управління, а саме створення екологічної служби підприємства.	25
3	Розроблення системи конкретних заходів та дій, сукупний опис яких є Програмою екологічного менеджменту з документування СЕМ; розроблення (доопрацювання) планів реагування на аварійні ситуації; аналізу ефективності СЕМ; встановлення адміністративних, фінансових та інформаційних комунікацій; встановлення принципів зворотного зв'язку й моніторингу СЕМ підприємства.	20
4	Організація внутрішнього екологічного аудиту СЕМ підприємства та участь у його проведенні, планування перевірок і координація їх проведення. Розроблення та впровадження заходів, запланованих за результатами аналізу.	10
5	Проведення передсертифікаційного аудиту системи екологічного менеджменту. Оформлення результатів та подання керівництву підприємства. Розроблення плану заходів за результатами передсертифікаційного аудиту. Вибір органу із сертифікації, подання замовлення на сертифікацію й підготовка підрозділів підприємства до взаємодії із зовнішніми аудиторами. Впровадження та методологічна підтримка системи екологічного менеджменту під час сертифікації.	5

Порівняльна характеристика основних джерел фінансування природоохоронних заходів наведена в табл. 3.

Для того щоби визначити, який шлях залучення коштів є найбільш оптимальним для ПрАТ «Дуб-

номолоко», доцільно скористатися методом побудови дерева рішень.

З рис. 1 видно, що найоптимальнішим варіантом отримання фінансування, крім звернення до міського бюджету та залучення коштів підпри-

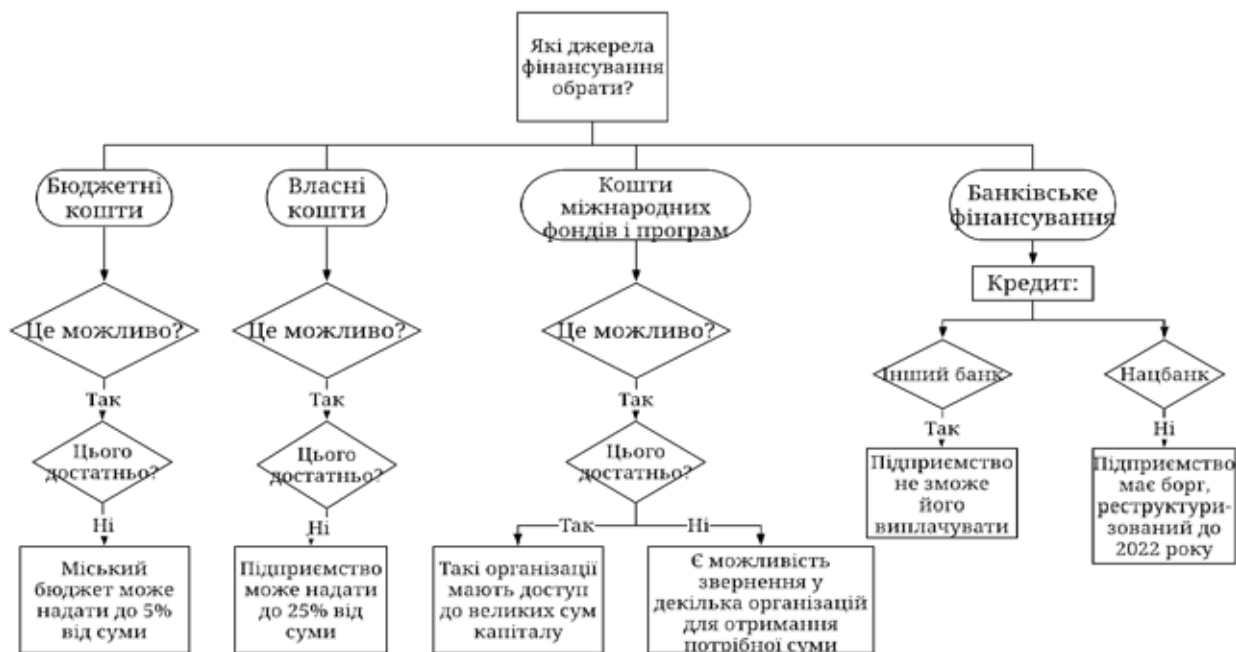

Рис. 1. Аналіз можливих джерел фінансування проекту

Таблиця 3

Порівняльна характеристика основних джерел фінансування природоохоронних заходів

Джерело	Переваги	Недоліки
Бюджетні кошти	Цільове інвестування природоохоронної діяльності. Може надаватися на безоплатній та безповоротній основі. Кошти бюджетів є тим необхідним мінімумом, який гарантований екологічній сфері і не може бути використаний на інші потреби.	Недостатній обсяг фінансування та слабкий контроль за використанням коштів. Неефективний розподіл та недостатня обґрунтованість використання фінансових коштів. Відсутність критеріїв відбору проектів для фінансування екологічних програм.
Власні кошти підприємств природокористувачів	Вважається найбільш надійним джерелом (фактор стабільності фінансування). Підприємство володіє свободою маневру фінансовими ресурсами свого екологічного фонду.	Частина коштів може бути використана на потреби, прямо не пов'язані з природоохоронною діяльністю підприємства.
Кредитні ресурси	Докладне опрацювання інвестиційного проекту за вимогами банку. Контроль за проведенням природоохоронних робіт.	Високі процентні ставки по кредитах. Складність та тривалість процедури кредитування. Кредити видаються в незначних розмірах і тільки на проекти, які швидко окупаються, тому довгострокові інвестиційні програми практично неможливі.
Кошти міжнародних фінансових фондів та програм	Можливість отримання грошових коштів на пільгових умовах (більш тривалий період, низькі процентні ставки). Міжнародні організації мають доступ до більш великих сум капіталу. Цільовий характер фінансування. Суворий контроль за використанням коштів. Всі позики надаються на некомерційних умовах.	Складність отримання коштів, оскільки надання фінансування пов'язане з обов'язковим виконанням певних умов, а саме зазначенням сфери природоохоронної діяльності, обмеженням вибору технології, здійсненням певних правил закупівель обладнання в рамках проектів. Реальне отримання грошових коштів найчастіше має примарні перспективи та не визначене в часі.

емства, є звернення до міжнародних організацій, які спеціалізуються на важливих для суспільства екологічних та соціальних проектах. Грошове оцінювання ефекту запровадження екологічних проектів – це найбільш слабе й проблемне місце в методиці.

Оскільки здебільшого виміряти сумарний ефект у грошовій формі неможливо, кожен дослідник придумує власні способи його формалізації. При цьому нерідко як спосіб оцінювання, так і її грошовий вимір можна оскаржити. Під час здійснення прогнозних розрахунків необхідні інформація та впевненість для відповіді на питання про те, які витрати має понести підприємство в майбутньому, якщо воно не здійснить інвестиції зараз. Одразу можна зазначити, що фінансові витрати та обсяги забруднення ПрАТ «Дубномолоко» будуть тільки збільшуватися з часом, що в майбутньому приведе до втрати позитивного іміджу компанії та погіршення загальної конкурентоспроможності через зменшення довіри споживачів. На цьому етапі ми можемо тільки спрогнозувати можливий майбутній ефект запровадження проекту за допомогою аналізу можливих результатів для стейкхолдерів (табл. 4).

Незважаючи на те, що на цьому етапі неможливо здійснити вираз у кількісному чи грошовому вимірі, табл. 3 показує майбутній ефект щодо всіх зацікавлених сторін, задоволення яких є однією з цілей впровадження проекту. Зменшення витрат через понаднормово забруднені скиди, підвищення довіри працівників та споживачів до підприємства та розроблення й запровадження еко-

логічно безпечного виробництва сприятимуть покращенню фінансового стану ПрАТ «Дубномолоко» в довгостроковій перспективі навіть з огляду на значні витрати підприємства для реалізації цього проекту сьогодні.

Також впровадження цього проекту забезпечить тривале виживання компанії внаслідок формування «зеленого» іміджу. У такому разі проходження сертифікації тільки підтвердить відповідність підприємства вимогам європейського ринку, дасть конкурентних переваг щодо виходу на нові ринки збуту. Для місцевого самоврядування результатом можна назвати збільшення задоволення людей місцем проживання. Наслідками можуть бути позитивна зміна цін на нерухомість та оренду, зменшення витрат на покращення екологічної ситуації, підвищення привабливості регіону для інвесторів. Щодо навколишнього середовища можна назвати такі наслідки, як підвищення інвестиційної привабливості регіону, можливий приплив капіталу, покращення екологічної ситуації водойм, що веде до відновлення та збільшення кількості корисних природних ресурсів. Для населення результатом можна вважати поліпшення загального стану здоров'я, зменшення хворіб, пов'язаних із забрудненням водного середовища та неякісною очисткою стічних вод, отже, зменшення витрат на лікування. Також поліпшення екологічної ситуації сприяє зниженню витрат, пов'язаних з пошуком комфортного та екологічно прийняттого місця проживання, роботи та відпочинку.

Висновки з проведеного дослідження. У статті проаналізовано етапи впровадження систем еко-

Таблиця 4

Аналіз можливих результатів щодо стейкхолдерів

Стейкхолдер	Результат	Індикатор	Можливий фінансовий ефект
«Дубномолоко»	Покращення фінансового стану підприємства.	– Зменшення обсягу понаднормово забруднених скидів; – підвищення довіри до підприємства, поява «зеленого» іміджу.	– Зменшення витрат на екологічні санкції; – збільшення обсягу продажів, покращення конкурентоспроможності, можливість виходу на нові ринки збуту.
Місьцеве самоврядування	Збільшення задоволення людей місцем проживання	Задоволення умовами проживання місцевих жителів, відзначення позитивних змін.	– Зміна цін на нерухомість та оренду; – зменшення витрат на стабілізацію екологічної ситуації.
Населення	Поліпшення здоров'я, покращення умов місця проживання.	– Зменшення кількості хворих та візитів до лікаря; – зменшення зусиль на пошук місця для комфортної роботи та відпочинку за межами регіону.	– Вартість візиту до лікаря; – зниження витрат, пов'язаних з пошуком комфортного та екологічно прийняттого місця проживання, роботи та відпочинку.
Навколишнє середовище	Зниження кількості шкідливих відходів, зменшення забруднень водойм.	– Кількість та якість очищення відходів очисними спорудами; – підвищення екологічних показників регіону.	– Підвищення інвестиційної привабливості регіону; – покращення екологічної ситуації водойм, що веде до відновлення та збільшення кількості корисних природних ресурсів.

логічного менеджменту, визначено основні шляхи залучення коштів для екологічних проєктів та майбутні фінансові результати. Впровадження системи екологічного менеджменту дасть підприємствам можливість зменшити витрати на ліквідацію шкоди навколишньому середовищу, забезпечити тривале виживання компанії внаслідок формування «зеленого» іміджу, що загалом виправдовує витрати, які підприємства можуть понести у зв'язку зі впровадженням таких систем. Значна актуальність цієї теми як для окремих країн, так і для суспільства загалом зумовлює значний потенціал для подальших досліджень щодо можливих шляхів впровадження систем екологічного менеджменту на промислових підприємствах з огляду на нестабільність економічної ситуації в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Юргутіс І. Екологічний менеджмент і його вплив на поліпшення екологічної ситуації в Україні. Київ : Економіка АПК, 2003. 47 с.
2. Балацький О., Лук'янихін В., Лук'янихіна О. Екологічний менеджмент: проблеми і перспективи становлення та розвитку. *Економіка України*. 2000. № 5. С. 67–73.
3. Бурков В и др. Механизмы управления эколого-экономическими системами / под ред. С. Васильева. Москва : Физматлит, 2008. 244 с.
4. Маслюковская Е. Пакеты инструментов экологического регулирования. *Методы решения экологических проблем* / под ред. Л. Мельника, Е. Шкарупы. Сумы : СумГУ, 2010. С. 153–164.
5. Борщук Є. Основи теорії стійкого розвитку еколого-економічних систем : монографія. Львів : Растр-7, 2007. 138 с.
6. Потай О. Формування інтегрованої системи екологічного менеджменту промислових підприємств. Київ : Науковий вісник НЛГУ, 2009. 212 с.
7. Огородник М., Новак У. Тенденції розвитку екологічного аудиту як інструмента системи екологічного менеджменту. *Вісник національного університету*. 2009. № 647. С. 440.

REFERENCES:

1. Yurhutiś I. (2003) *Ekologhichnyj menedzhment i jogho vplyv na polipshennja ekologhichnoji sytuaciji v Ukrajinі*. [Environmental management and its impact on improving the environmental situation in Ukraine]. Kiev : Ekonomika APK (in Ukrainian).
2. Balatsky O., Lukyanyin V., Lukyanyin O. (2000) *Ekologhichnyj menedzhment: problemy i perspektyvy stanovlennja ta rozvytku* [Environmental management: problems and prospects of formation and development] *Ukraine economy*, no. 5, pp. 67–73.
3. Burkov V. (2008) *Mekhanizmy upravleniya ekologo ekonomicheskimi sistemami* [Management mechanisms of environmental economic systems]. Moscow : Fizmatlit (in Russian).
4. Maslyukovskaya E. (2010) *Pakety instrumentov ekologicheskogo regulirovaniya*. [Environmental regulation tool packages]. *Metody resheniya ekologicheskikh problem* [Methods for solving environmental problems]. Sumy : Sumy State University, s. 153–164.
5. Borshchuk Ye. (2007) *Osnovy teorii stijkogho rozvytku ekologho-ekonomichnykh system* [Fundamentals of the theory of sustainable development of ecological and economic systems]. Lviv : Rastr-7 (in Ukrainian).
6. Potai O. (2009) *Formuvannja integhrovanoji systemy ekologhichnogho menedzhmentu promyslovykh pidprijemstv* [Formation of an integrated system of environmental management of industrial enterprises]. Kiev : Naukovyi visnyk NLHU (in Ukrainian).
7. Ohorodnyk M., Novak U. (2009) *Tendenciji rozvytku ekologhichnogho audytu jak instrumenta systemy ekologhichnogho menedzhmentu* [Trends in the development of environmental audit as a tool of environmental management system]. *Visnyk natsionalnoho universytetu*, no. 647, pp. 440.

Synytsina Yuliia

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Management
National Metallurgical Academy of Ukraine

Dunaychuk Serhii

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Management
National Metallurgical Academy of Ukraine

Chebanova Margarita

Student
National Metallurgical Academy of Ukraine

**ORGANIZING THE INTRODUCTION OF ENVIRONMENTAL PROJECTS
AT THE INDUSTRIAL ENTERPRISE**

The purpose of this article is to scientifically substantiate the need to introduce an environmental management system at industrial enterprises and to analyze the stages of implementation of such systems, as well as to develop measures to improve the state of the environmental management systems of the enterprise.

Methodology. In the course of the research, the following research methods were used: general science (synthesis, analysis and comparison of scientific literature for the theoretical basis of the research), statistical (for the characterization of certain statistical data of the study), graphical (for drawing graphs in work), tabular (for creating tables in the work).

Results. The article outlines the general advantages and disadvantages of introducing ecological management systems at enterprises, analyzes the stages of implementation of ecological management systems, and identifies the main ways of raising funds for environmental projects and future financial results.

Comparative characteristic of the main sources of financing of environmental measures showed that there are several sources of financing for “green” projects: funds of international organizations, national programs, local programs, specialized investment funds, private investors, banking system.

The possible financial results from the project implementation were also identifying. It shows that the implementation of the environmental management system gives non-obvious but significant results both for the individual enterprise-user and for society as a whole.

Practical implications. Implementation of the environmental management system will enable enterprises to reduce the costs of eliminating environmental damage, ensure long-term survival of the company because of the formation of a “green” image and other, which in general justifies the costs that enterprises may incur due to the introduction of such systems. The significant relevance of this topic, both for individual countries and for society as a whole, provides significant potential for further research on the possible ways of introducing environmental management systems at industrial enterprises, taking into account the instability of the economic situation in Ukraine.

Value/originality. Effective systems of environmental management at domestic enterprises will save raw materials and energy resources significantly, reduce environmental payments and penalties. Implementation of the environmental management system is an investment in the long-term viability of the organization. The terrible state of ecology is one of the most important problems all over the world, and nowadays people are beginning to understand that Earth is our common place to live. So it is not surprising that consumers will choose products and services that have proven and reliable environmental indicators throughout their entire life cycle. Also it will allow the company to gain significant competitive advantages in the market by improving its image, improving cost management, expanding access to foreign markets, and more. This approach will improve the quality of the environment in our country and ensure the competitiveness of products in foreign markets.